

dimittitur et illud quod non timebat. Quia feci, inquit, scelus magnum, et non mihi potest dimitti; jam faciam et cætera: hoc enim perdo quod non facio. Noli timere: in profundo es, noli contemnere de profundis clamare ad Dominum, et dicere, « Si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sustinebit? » Observa, illum et expecta illum et sustine propter legem ipsius. Quam legem tibi dedit? « Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris¹. » Spera te resurrecturum, et tunc futurum omni modo sine peccato, quoniam ille resurrexit qui primus fuit sine peccato. A vigilia matutina spera. Noli dicere, Ego non sum dignus propter peccata. Non es dignus; sed « Multa apud illum redemptio, » et ipse redimet Israël ab omnibus iniquitatibus ejus. »

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXX.

Sermo ad plebem.

I. In isto Psalmo commendatur nobis humilitas servi Dei et fidelis, cujus voce cantatur, quod est universum corpus Christi. Sæpe enim admonuimus Charitatem Vestram, non quasi unius hominis cantatis vocem accipi debere, sed omnium qui sunt in Christi corpore. Et quia in illius corpore sunt omnes, tanquam unus homo loquitur: et ipse est unus qui et multi sunt. Multi enim sunt in se ipsis, unus sunt in illo qui unus est. Ipsum est au-

¹ Matth. vi, 12.

tem etiam templum Dei, de quo dicit Apostolus, « Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos¹: » omnes qui credunt in Christum, et sic credunt ut diligant. Hoc est enim credere in Christum, diligere Christum: non quomodo dæmones credebant², sed non diligebant; et ideo quamvis crederent, dicebant, « Quid nobis et tibi est, » Fili Dei³? » Nos autem sic credamus, ut in ipsum credamus, diligentes eum, et non dicamus, Quid nobis et tibi est? sed dicamus potius, Ad te pertinemus, tu nos redemisti. Omnes ergo qui sic credunt, tanquam lapides sunt vivi, de quibus templum Dei ædificatur⁴; et tanquam ligna imputribilia, ex quibus arca illa compacta est, qui in diluvio mergi non potuit⁵. Hoc autem templum est, id est, ipsi homines, ubi rogatur Deus, et exaudit. Quisquis enim præter templum Dei oraverit Deum, non exauditur ad illam pacem supernæ Jerusalem, etsi exauditur ad quædam temporalia, quæ Deus et Paganis donavit. Nam et ipsi dæmones exauditum sunt, ut irent in porcos⁶. Exaudiri ad vitam æternam aliud est, nec conceditur nisi ei qui in templo Dei orat. Ille autem in templo Dei orat, qui orat in pace Ecclesiæ, in unitate corporis Christi, quod corpus Christi constat ex multis credentibus in toto orbe terrarum: et ideo exauditur, qui orat in templo. Ipse enim orat in spiritu et veritate, qui orat in pace Ecclesiæ⁷; non in illo templo, ubi figura erat.

II. Secundum figuram enim Dominus exclusit homines de templo, illos qui sua quærebant, id est, propter vendendum et emendum ibant in templum⁸. Si autem figura erat illud templum, manifestum est quia et corpus Christi, quod est verum templum, cujus illa imago erat, habet

¹ I Cor. iii, 17. — ² Jacob. ii, 19. — ³ Matth. viii, 29. — ⁴ I Petr. ii, 5. — ⁵ Gen. vi, 14. — ⁶ Matth. viii, 32. — ⁷ Joan. iv, 24. — ⁸ Id. ii, 15.

permixtos ementes et vendentes, id est, sua quærentes, non quæ Jesu Christi¹. Sed excluduntur inde flagello resticulæ. Restis enim peccata significat, sicut dicitur per Prophetam: « Væ eis qui trahunt peccata velut restem » longam². » Illi autem trahunt peccata sicut restem longam, qui addunt peccata peccatis; qui cum fecerint unum peccatum, ut cooperiant illud, faciunt alterum. Quomodo enim ut restis fiat, additur spartum sparto, non autem in rectum it, sed torquetur: sic omnia prava facta, quæ sunt peccata cum adduntur sibi, et de peccato peccatum, et peccatum ad peccatum annectitur, fit restis longa. « Quorum semitæ pravæ, et flexuosi gressus eorum³. » Quo valet autem ista restis, nisi ut inde ligentur ei manus et pedes, et projiciatur quisque in tenebras exteriores? Meministis enim dictum de quodam peccatore in Evangelio, « Ligate illi manus et pedes, et projicite illum » in tenebras exteriores; ibi erit fletus et stridor dentium⁴. » Non esset unde illi ligarentur manus et pedes, nisi ipse sibi restem fecisset. Unde apertissime alio loco scriptum est, « Cuniculis peccatorum suorum unusquisque constringitur⁵. » Ergo quia de peccatis suis homines vapulant, ideo Dominus flagellum de resticula fecit, et inde expulit de templo omnes qui sua quærebant, non quæ Jesu Christi⁶.

III. Hujus ergo templi vox est in Psalmo. In hoc templo, ut dixi, rogatur Deus, et exaudit in spiritu et veritate; non in illo corporali. Nam illic umbra erat, in qua demonstraretur quod venturum erat. Ideo illud jam cecidit. Cecidit ergo domus orationis nostræ? Absit. Non enim illud templum quod cecidit, hoc potuit dici domus orationis, de qua dictum est, « Domus mea domus orationis

¹ Philip. II, 21. — ² Isai. V, 18 — ³ Job. VI, 18, — ⁴ Matth. XXII, 13. — ⁵ Prov. V, 22. — ⁶ Joan. II, 15, et Philip. II, 21.

» vocabitur omnibus gentibus. » Audistis enim quid dixerit Dominus Jesus Christus: « Scriptum est: Domus » mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus, vos » autem fecistis eam speluncam latronum¹. » Numquid illi qui voluerunt facere domum Dei speluncam latronum, fecerunt ut rueret templum²? Sic et illi qui male vivunt in Ecclesia catholica, quantum in ipsis est, domum Dei volunt facere speluncam latronum; nec ideo evertunt templum. Veniet enim tempus, quando de reste peccatorum suorum foras mittantur. Hoc autem templum Dei, hoc corpus Christi, hæc congregatio fidelium unam vocem habet, et tanquam unus homo cantat in Psalmo. Ejus vocem jam in multis Psalmis audivimus, audiamus et in isto. Si volumus, nostra vox est; si volumus, aure audimus cantantem, et nos corde cantamus. Si autem nolumus, erimus in illo templo tanquam ementes et vendentes, id est, nostra quærentes. Intramus Ecclesiam, non ad ea quæ placent oculis Dei. Viderit ergo in numero vestro quis quomodo audiat, utrum audiat irrideat, utrum audiat et post se ponat, utrum audiat et consonet, id est, sentiat hic vocem suam, et adjungat vocem cordis sui voci Psalmi hujus. Tamen vox Psalmi hujus non tacet; instruantur qui possunt, imo qui volunt; qui nolunt, non impediunt. Commendetur nobis humilitas, inde cœpit:

IV. « Domine non est exaltatum cor meum. » Sacrificium obtulit. Unde probamus quia sacrificium obtulit? Quia humilitas cordis sacrificium est. Dicitur in alio Psalmo, « Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique³. » Satis volebat facere Deo pro peccatis suis, propitiare illum volebat, ut acciperet indulgentiam peccatorum. Et quasi quærens unde illum propitiaret, Si voluisses, inquit, sacrificium, dedissem utique, holocaustis

¹ Matth. XI, 13. — ² Joan. II, 19. — ³ Psal. L, 18.

non delectaberis. Ergo superflue quærebat aut arietes, aut tauros, aut aliquam talem victimam, unde placeretur Deus. Quid ergo, quia holocaustis non detectatur Deus, non accipit sacrificium, et sine sacrificio placatur? Si nullo sacrificium est, nullus sacerdos. Si autem habemus sacerdotem in caelis, qui pro nobis interpellat Patrem¹: (Intravit enim in Sancta sanctorum, in interiora veli, quo non intrabat Sacerdos in figura nisi semel in anno, sicut et Dominus in toto tempore semel oblatum est. Ipse obtulit se, ipse Sacerdos, ipse victima, et intravit in Sancta sanctorum² semel, et jam non moritur, nec mors ei ultra dominabitur.) Securi sumus quia habemus Sacerdotem, ibi offeramus et hostiam. Videamus quod sacrificium debemus offerre: quia holocaustis non delectatur Deus noster, sicut audistis in Psalmo. Sed ibi sequitur et ostendit quid offerat: « Sacrificium Deo spiritus contributus: cor contritum et humiliatum Deus non spernit³. » Si ergo humiliatum cor sacrificium Deo est, sacrificium obtulit, qui dixit, « Domine, non est exaltatum cor meum. » Vide alio loco sic offerentem. Dicit Deo, « Vide humilitatem meam et laborem meum, et dimitte omnia peccata mea⁴. »

V. « Domine, non est exaltatum cor meum, neque in altum elati sunt oculi mei; neque ingressus sum in magnis, neque in mirabilibus super me. » Hoc planius dicatur, et audiatur. Non fui superbus, nolui quasi in mirabilibus innotescere hominibus; nec quæsi aliquid supra vires meas, unde me apud imperitos jactarem. Intendat Charitas Vestra: magna res commendatur. Quomodo Simon ille magus in mirabilibus ingredi volebat super se⁵, propterea plus illum delectavit potentia Apostolorum, quam

¹ Hebr. ix, 12. — ² Rom. vi, 9. — ³ Psal. l, 19. — ⁴ Id. xxiv, 18. — ⁵ Act. viii, 18.

justitia Christianorum. At ubi vidit per manus impositionem Apostolorum et per orationes eorum Deum dare fidelibus Spiritum sanctum, et quia tunc per miraculum demonstrabatur adventus Spiritus sancti, ut linguis loquerentur, quas non didicerant, omnes super quos veniebat Spiritus sanctus: (Nec ideo modo non datur Spiritus sanctus, quia linguis non loquuntur qui credunt. Ideo enim tunc oportebat ut linguis loquerentur, ut significarent omnes linguas Christo credituras. Ubi impletum est quod significabatur, miraculum ablatum est.) Cum ergo hoc videret Simon, voluit talia facere, non talis esse¹. Et nostis quia etiam pecunia putavit comparandum Spiritum sanctum. Erat ergo de talibus, qui in templum intrant ad emendum et vendendum: emere volebat, quod vendere disponebat. Et vere, fratres mei, quia talis ille erat, et sic intraverat ad eos. Dominus illos expulit de templo qui columbas vendebant²: columba autem Spiritum sanctum significat: volebat ergo Simon emere columbam, et vendere columbam³: accessit Dominus Jesus Christus, qui habitabat in Petro, et flagello resticulae expulit foras malum mercatorem⁴.

VI. Ergo sunt homines, quos delectat miraculum facere, et ab eis qui profecerunt in Ecclesia miraculum exigunt, et ipsi qui quasi profecisse sibi videntur, talia volunt facere, et putant se ad Deum non pertinere si non fecerint. Dominus autem Deus noster, qui novit quid cui tribuat, et ut servetur compago corporis in pace, alloquitur Ecclesiam per Apostolum: « Non potest dicere oculus manus, Opus te non habeo; aut iterum caput pedibus, Opus vobis non habeo. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum corpus auditus, ubi odoratus⁵? »

¹ Act. viii, 18. — ² Matth. xxi, 12. — ³ Act. viii, 18. — ⁴ Joan. ii, 15, 16. — ⁵ I Cor. xii, 17.

Ergo in membris nostris videtis, fratres, quomodo singula officium suum habeant membra. Oculus videt, et non audit; auris audit; et non videt, manus operatur, nec audit, nec videt; pes ambulat, nec audit, nec videt, nec facit quod manus. Sed in uno corpore si sit satinas, et non adversum se litigent membra, auris videt in oculo, oculus aud in aure: nec objici potest auri quod non videt, ut dicatur ei, Nihil es, minor es; numquid videre et discernere colores potes, quod facit oculus? Respondet enim auris de pace corporis, et dicit, Ibi sum ubi est oculus, in eo corpore sum; in me non video, in illo cum quo sum video. Ita cum auris dicit, Oculus mihi videt: oculus dicit, Auris mihi audit: oculi et aures dicunt, Manus nobis operantur: manus dicunt, Oculi et aures nobis vident et audiunt: oculi et aures et manus dicunt, Pedes nobis ambulant: omnia in uno corpore cum operantur, si sit ibi sanitas et concordent membra, gaudent et congaudent sibi¹. Etsi aliquid molestiæ sit in aliquo membro; non se deserunt, sed compatiuntur sibi. Numquid quia in corpore pes, quasi longe videtur ab oculis, (illi enim sunt locati in sublimitate, illi autem infra positi,) quando forte pes spinam calcaverit, deserunt oculi, et non sicut videmus, totum corpus contrahitur, et sedet homo, curvatur spina dorsi, ut quærat spinam quæ hæsit in planta? Omnia membra quidquid possunt faciunt, ut de infimo et exiguo loco spina, quæ inhæserat, educatur. Sic ergo, fratres, quisquis in corpore Christi non potest resuscitare mortuum, non illud quærat, sed quærat ne discordet in corpore: quomodo si auris quærat videre, discordare potest. Nam quod non accepit, non potest facere. Sed si ei objectum fuerit et dictum, Si justus esses, resuscitares mortuum, quomodo resuscitavit Petrus. In Christo enim

¹ 1 Cor. xii, 26.

majora videntur fecisse Apostoli, quam ipse Dominus¹. Sed unde fieri potest, ut plus valeant sarmenta, quam radix? Quomodo autem quasi majora videntur fecisse illi, quam ille? Ad vocem Domini surrexerunt mortui, ad umbram transeuntis Petri surrexit mortuus². Majus hoc videtur, quam illud. Sed Christus facere sine Petro poterat, Petrus nisi in Christo non poterat: « Quia sine me, » inquit, nihil potestis facere³. » Cum ergo hoc audierit homo qui proficit, quasi abjectam calumniam ab ignaris Paganis, ab hominibus nescientibus quid loquantur; in campage corporis Christi respondeat, et dicat, Qui dicis, Non es justus, quia non facis miracula; posses et auri dicere, Non es in corpore, quia non vides, faces, inquit, et tu, sicut et Petrus fecit. Sed Petrus et mihi fecit; quia in eo corpore sum, in quo Petrus fecit: in illo quod potest possum, a quo divisus non sum: quod minus possum, compatitur mihi; et quod plus potest, congaudeo illi⁴. Ipse Dominus desuper clamavit pro corpore suo, « Saule, » Saule, quid me persequeris⁵? » Et ipsum nemo tangebatur, sed pro corpore in terra laborante caput de cælo clamabat.

VII. Si ergo, fratres, unusquisque quod potest juste egerit, et in eo quod alius plus potest, non inviderit, sed congratulatus fuerit, tanquam in uno corpore cum eo constitutus; pertinet ad eum vox ista Psalmi, « Domine, non » est exaltatum cor meum, neque in altum elati sunt » oculi mei; neque ingressus sum in magnis, neque in » mirabilibus super me. » Quod enim excessit vires meas, ait: Non quæsi; non ibi me extendi, nolui ibi magnificari. Nam ista exaltatio de abundantia gratiarum quam sit timenda, ne quis de dono Dei superbiat; sed magis

¹ Joan. xiv, 12. — ² Act. v, 15. — ³ Joan. xv, 5. — ⁴ 1 Cor. xii, 15, 16. — ⁵ Act. ix, 4.

servet humilitatem, et faciat quod scriptum est: « Quanto » magnus es, tanto humilia te in omnibus, et coram Deo » invenies gratiam¹. » Quam ergo timenda sit superbia de dono Dei, etiam atque etiam commendandum est Charitati Vestrae, maxime quia Psalmus brevissimus permittit nos loqui. Paulus apostolus quamvis ex persecutore factus sit praedicator, abundantiore gratiam consecutus est in omni labore apostolico, quam caeteri Apostoli: ut magis Deus ostenderet suum esse quod dat, non hominis. Quomodo solent medici potentiam suae artis in desperatis ostendere: sic Dominus Jesus Christus, medicus et Salvator noster, in desperato, qui persecutor Ecclesiae fuit, ostendit magnitudinem artis suae, ut non solum eum Christianum faceret, sed et Apostolum; nec tantum Apostolum, sed sicut ipse dicit, plus omnibus illis laboraret. Excellentissimae ergo gratiae fuit. Et videtis, fratres, quia modo in Ecclesia Pauli apostoli epistolae vigent²; magis quam Co-apostolorum ejus. Alii enim non scripserunt, sed tantum locuti sunt in Ecclesia. Nam quae proferuntur ab errantibus sub nomine ipsorum, quia non sunt ipsorum, improbantur, nec acceptantur ab Ecclesia. Alii autem qui scripserunt, nec tantum, nec tanta gratia scripserunt. Cum ergo esset magnae gratiae, et magna dona meruisset a Deo, quid dicit quodam loco? « Propter magnitudinem revelationum ne extollar. » Intendite, rem tremendam vobis dico: « Propter magnitudinem, inquit, » revelationum ne extollar, datus est mihi stimulus carnis meae, angelus Satanæ, qui me colaphizet³. » Quid est hoc, fratres? Ne extolleretur tanquam juvenis, colaphizabatur tanquam puer. Et a quo? Ab angelo Satanæ. Quid est hoc? Dolore quodam corporis traditur exagitatus vehementer: dolores autem corporum plerumque im-

¹ Eccli. iii, 20. — ² I Cor. xv, 10. — ³ 2 Cor. xii, 7.

mittuntur ab angelis Satanæ; sed hoc non possunt nisi permissi. Nam et Job sanctus sic probatus est¹. Permissus est ad eum probandum Satanæ, et percussit eum vulnere, ut vermibus putresceret. Immundus enim permittebatur, sed sanctus probabatur. Nescit diabolus quanta bona de illo fiant, etiam cum sævit. Sæviens intravit in cor Judæ, sæviens tradidit Christum², sæviens crucifixit: et crucifixo Christo, redemptus est orbis terrarum. Ecce sævitia diaboli diabolo obfuit, nobis autem profuit. Sæviendo enim quos tenebat amisit, redemptos sanguine Domini, quem cum sæviret effudit. Si sciret tantum damnum se passurum, non funderet in terram pretium, quo redemptum est genus humanum. Sic ergo ille angelus Satanæ quasi libenter permissus est colaphizare Apostolum; sed tamen Apostolus curabatur. Et quia illud quod medicus apposuerat, molestum erat infirmo; rogavit medicum ut auferret. Quomodo cum medicus apponit visceribus aliquod forte epithema molestum et ardens, unde tamen curandus est ille cujus viscera tumebant; cum ille ardere coeperit et cruciari medicamento, rogat medicum ut auferat: medicus autem consolatur, monet eum patientiam, quia novit quam utile sit quod apposuit. Ita et Apostolus sequitur et dicit, cum dixisset: « Datus est mihi stimulus » carnis meae, angelus Satanæ, qui me colaphizet. » Prædixit autem quare: « Ne magnitudine revelationum extollar; datus est mihi stimulus carnis meae, angelus Satanæ, qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum » rogavi, ait, ut auferret eum a me³. » Hoc est dicere: Rogavi medicum, ut auferret a me molestum epithema, quod mihi apposuerat. Sed audi vocem medici: « Et dixit » mihi, Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmi-

¹ Job. ii, 7 — ² Joan. xiii, 27. — ³ 2 Cor. xii, 7 et seq.

» tate perficitur. » Ego novi quid apposuerim, ego novi unde ægrotes, ego novi unde saneris.

VIII. Si ergo, charissimi, potuit Paulus apostolus extolli magnitudine revelationum, nisi acciperet angelum Satanæ qui se colaphizaret; quis de se possit esse securus? Tutius videtur ambulare qui minus accepit, sed si non perverse quærat quod recte non accepit: quærat sine quo non potest esse in corpore Christi, aut sine quo male est illic. Tutior est enim in corpore digitus sanus, quam lippiens oculus. Digitus exigua quædam res est; oculus magna, multum potest: et tamen melius est digitum esse et sanum esse, quam oculum esse et perturbari, lippire, excæcari. Non ergo quærat quisque in corpore Christi nisi sanitatem. Secundum sanitatem habeat fidem; ex fide mundatur cor ejus, ex mundatione cordis videbit illam faciem, de qua dictum est: « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt¹. » Et qui fecit miracula, et qui non fecit miracula in corpore Christi, non debet gaudere nisi de facie Dei. Redierunt Apostoli, et dixerunt Domino, cum missi essent a Domino, « Ecce, Domine, » in nomine tuo etiam dæmonia nobis subjecta sunt². » Vidit Dominus quod tentaret eos superbia ex potentia miraculorum; et ille qui medicus venerat sanare tumores nostros, et ferre infirmitates nostras, continuo ait: « Nolite in hoc gaudere, quia dæmonia vobis subjecta sunt; » sed gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cælo³. » Non omnes Christiani boni dæmones ejiciunt: omnium tamen nomina scripta sunt in cælo. Non eos voluit gaudere ex eo quod proprium habebant, sed ex eo quod cum cæteris salutem tenebant. Inde voluit gaudere Apostolos, unde gaudes et tu. Intendat Charitas Vestra. Nullus fide-

¹ Matth. v, 8. — ² Luc. x, 17. — ³ Ibid. 20.

lis habet spem, si nomen ejus non est scriptum in cælo. Omnium fidelium qui diligunt Christum, qui ambulant viam ejus humiliter, quam ipse docuit humilis, nomina scripta sunt in cælo. Cujusvis contemptibilis in Ecclesia, qui credit in Christum, et diligit Christum, et amat pacem Christi, nomen scriptum est in cælo; cujuslibet quem contemnis. Et quid simile ipsi et Apostolis, qui tanta miracula fecerunt? Et tamen Apostoli reprimuntur ex eo quod de bono proprio gaudebant, et jubentur hinc gaudere, unde gaudet et ille contemptibilis.

IX. Non immerito, fratres mei, cum ista humilitate dicit: « Domine, non est exaltatum cor meum, neque in altum elati sunt oculi mei; neque ingressus sum in magnis, neque in mirabilibus super me. Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam; quemadmodum qui ablatus est a lacte super matrem suam; sic retributio in animam meam¹. » Videtur enim velut maledicto se obstrinxisse. Quomodo alio loco in Psalmo dicit; « Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala; » decidam merito ab inimicis meis inanis², » et cætera: sic videtur et hic dixisse: « Si non humiliter sentiebam, » sed exaltavi animam meam. » Age: quasi dicturus esset, Illud mihi contingat. Quomodo et ibi: « Si reddidi retribuentibus mihi mala, contingat mihi illud; » quid? « Decidam merito ab inimicis meis inanis: » sic et hic, « Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam; » quemadmodum qui ablatus est a lacte super matrem suam, sic retributio in animam meam. » Intendite. Nostis quia quibusdam infirmis dicit Apostolus: « Lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis, sed

¹ Psal. cxxx, 1, 2. — ² Id. vii, 4, 5.

» nec adhuc quidem potestis¹. » Sunt infirmi, qui non sunt idonei valido cibo; volunt se extendere ad id, quod capere non possunt: etsi aliquid utcumque cœperint, aut visi sibi fuerint capere quod non cœperunt; extolluntur inde, et superbiunt inde, videntur sibi quasi sapientes. Hoc autem contingit omnibus hæreticis: qui cum essent animales et carnales, defendendo sententias suas pravas, quas falsas esse non potuerunt videre, exclusi sunt de Catholica. Dicam Charitati Vestræ quod possum. Dominus noster Jesus Christus nostis quia Verbum Dei est, secundum illud Joannis: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, » et sine ipso factum est nihil². » Panis ergo est, inde vivunt Angeli. Ecce panis paratus est tibi: sed cresce de lacte, ut ad panem pervenias. Et quomodo, inquis, cresco de lacte? Quod tibi factus est Christus ad infirmitatem tuam, hoc primo crede, et fortiter tene. Quomodo ergo mater cum viderit filium minus idoneum ad capiendum cibum, ipsos cibos ei dat, sed trajectos per carnem suam: nam ipse est panis quo infans pascitur, quo et mater ejus pascitur: sed ad mensam infans minus idoneus est, ad mamillam idoneus est. Panis ergo de mensa trajectitur per matris mamillam, ut sic perveniat idem alimentum ad parvum infantem. Sic Dominus noster Jesus Christus cum esset Verbum apud Patrem, per quod facta sunt omnia: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo³; qualem caperent pro modo suo Angeli, et unde in cœlo Potestates et Virtutes, spiritus intellectuales pascerentur; homo autem infirmus et carne involutus jaceret in terra, nec posset ad eum pervenire panis cœlestis: ut panem Angelorum manducaret homo⁴, et

¹ 1 Cor. III, 2. — ² Joan. I, 1-3. — ³ Philip. II, 6. — ⁴ Psal. LXXVII, 25.

manna descenderet ad veriorem populum Israël¹, « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis². »

X. Quapropter ipsis infirmis Paulus apostolus hoc dicit, quos dicit animales et carnales: « Numquid dixi me » scire aliquid in vobis, nisi Jesum Christum, et hunc » crucifixum³? » Nam Christus erat et non crucifixus, « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, » et Deus erat Verbum. » Et quia ipsum verbum caro factum est, et ipsum Verbum crucifixum est, sed non est mutatum in hominem, homo in illo mutatus est. Mutatus est homo in illo, ut melior fieret quam erat, non ut in ipsam substantiam Verbi converteretur. Per id ergo quod homo erat, mortuus est Deus: et per id quod Deus erat, excitatus est homo, et surrexit, et ascendit in cœlum. Quidquid passus est homo, non potest dici non passus Deus, quia Deus erat hominem assumendo; sed non est mutatus in hominem: quomodo non potes dicere non te passum injuriam, si vestis tua conscindatur. Et quando quereris vel amicis vel in judicio, hoc dicis judici: Conscidit me. Non dicis, Conscidit birrum meum: sed, Conscidit me. Si potuit et meruit vestis tua dici tu, quæ non es tu, sed vestis tua: quanto potius meruit audire caro Christi, templum Verbi unitum cum Verbo, ut quidquid in carne pateretur, Deus ipse pateretur: quamvis Verbum nec mori potuerit, nec corrumpi, nec mutari, nec occidi; sed quidquid horum passum est, in carne passum est. Et noli mirari, quia Verbum nihil passum est: nec anima hominis potest pati aliquid occisa carne, dicente ipso Domino: « Nolite timere eos qui corpus occidunt, » animam autem non possunt occidere⁴. » Si anima non potest occidi, Verbum Dei poterat occidi? Et tamen quid dicit? Flagellavit me, colaphizavit me, percussit me, di-

¹ Exod. XVI, 14. — ² Joan. I, 14. — ³ 1 Cor. II, 2. — ⁴ Matth. X, 28.

laniavit me : totum hoc non fit in anima ; et tamen non dicit nisi me, propter unitatem consortii ipsius.

XI. Dominus ergo noster Jesus Christus panis, se fecit nobis lac, incarnatus et apparens mortalis : ut in eo finiretur mors, et non aberraremus a Verbo, credentes in carnem quod factum est Verbum. Hinc crescimus, ipso lacte nutriamur : antequam validi simus ad capiendum Verbum, non recedamus a fide lactis nostri. Illi autem hæretici volentes disputare de eo, quod non poterant capere, dixerunt quia Filius minor est quam Pater, et dixerunt quia Spiritus sanctus minor est quam Filius ; et fecerunt gradus, et immiserunt in Ecclesiam tres deos. Non enim possunt negare Deum esse Patrem, nec possunt negare Deum esse Filium, nec possunt negare Spiritum sanctum Deum. At si Pater Deus et Filius Deus et Spiritus sanctus Deus inæquales sunt, et non sunt ejusdem substantiæ ; non est unus Deus, sed tres dii. Disputantes ergo quod capere non poterant, elati sunt in superbiam, et factum est in eis quod dicitur in isto Psalmo : « Si non » humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam : » quemadmodum qui ablati sunt a lacte super matrem » suam, sic retributio in animam meam. » Mater enim Ecclesia Dei est, unde illi separati sunt : ibi lactari et nutrirī debebant, ut crescerent ad capiendum Verbum Deum apud Deum, in forma Dei æqualem Patri.

XII. Visa est hic quidem ab his, qui ante nos ista tractarunt, et alia sententia, et alius intellectus in his verbis, quem non tacebo Charitati Vestræ. Hoc enim dixerunt : Omnis superbus displicet Deo, et debet se humana anima humiliare, ne Deo displiceat, et toto corde intueri quod dictum est : « Quanto magnus es, tanto humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam¹. » Sed rursus

¹ Eccli. iii, 20.

sunt quidam homines, qui cum audierint quia humiles esse debent, dimittunt se, nihil volunt discere, putantes quia si aliquid didicerint superbi erunt : et remanent in solo lacte. Quos reprehendit Scriptura, dicens : « Et facti » estis opus habentes lacte, non solido cibo¹. » Sic enim nos Deus vult nutrirī lacte, ut non ibi remaneamus, sed crescendo per lac, ad solidum cibum perveniamus. Ergo non debet homo extollere cor suum in superbiam, sed debet levare in doctrinam verbi Dei. Nam si levanda anima non esset, non diceretur in alia voce Psalmi : « Ad te, Domine, levavi animam meam². » Et nisi se ipsa anima super se effundat, non pervenit ad visionem Dei, et ad cognitionem substantiæ illius incommutabilis. Nam modo cum adhuc in carne est, dicitur ei : « Ubi est Deus tuus³? » Sed intus est Deus ejus, et spiritaliter intus est, et spiritaliter excelsus est ; non quasi intervallis locorum, quomodo per intervalla loca altiora sunt. Nam si talis altitudo quærenda est, vincunt nos aves ad Deum. Ergo intus Deus altus est, et spiritaliter altus : nec pervenit anima ut contingat eum, nisi transierit se. Nam quidquid de Deo sentis secundum corpus, multum erras. Multum infans es, si sentis de Deo etiam secundum animam humanam, quod Deus aut obliviscatur, aut ita sapiat ut desipiat, aut faciat aliquid et pœniteat eum : omnia enim ista posita sunt in Scripturis, ut nobis lactentibus commendaretur Deus, non ut proprie de illo sic audiamus ista, et intelligamus quasi pœniteat Deum, et modo discat aliquid quod non noverat, et intelligat quod non intelligebat, et reminiscatur quod oblitus erat. Talia enim animæ sunt, non Dei. Nisi ergo transierit et modum animæ suæ, non videbit quia Deus est quod est ; qui dixit : « Ego sum qui sum⁴. » Itaque ille cui dicebatur : « Ubi est Deus tuus, » quid

¹ Hebr. v, 12. — ² Psal. xxiv, 1. — ³ Id. xli, 4. — ⁴ Exod. iii, 14.